ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

L. A. GEELHOED

της 1ης Δεκεμβρίου 2005 [1]

I — Εισαγωγή

1. Στην υπό κρίση υπόθεση, που αφορά προσφυγή ασκηθείσα βάσει του άρθρου 141 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (στο εξής: Συνθήκη ΕΚΑΕ), η Επιτροπή ζητεί να αναγνωριστεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας του Συμβουλίου 89/618/Ευρατόμ (στο εξής: οδηγία 89/618) [2], διότι δεν ενημέρωσε προηγουμένως τον πληθυσμό του Γιβραλτάρ για τα μέτρα προστασίας της υγείας που πρέπει να ληφθούν σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες, όσον αφορά το πυρηνικό υποβρύχιο του Βασιλικού Ναυτικού που βρισκόταν ελλιμενισμένο στον λιμένα του Γιβραλτάρ.

2. Το βασικό ζήτημα που ανακύπτει είναι, απλούστατα, αν η κρίση της υποθέσεως αυτής πρέπει να στηριχθεί στις αρχές που διατύπωσε εσχάτως το Δικαστήριο με την απόφαση επί της υποθέσεως C-61/03, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου [3]. Στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο απέρριψε την επιχειρηματολογία της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία το Ηνωμένο Βασίλειο, παραλείποντας να της παράσχει τα γενικά δεδομένα που αφορούσαν σχέδιο διαθέσεως ραδιενεργών καταλοίπων προερχόμενων από την αχρήστευση ενός πυρηνικού αντιδραστήρα που χρησιμοποιούνταν προηγουμένως για στρατιωτικούς σκοπούς, δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπείχε από το άρθρο 37 ΕΑ. Η βάση της συλλογιστικής του Δικαστηρίου ήταν ότι:

«[...] η απουσία από τη Συνθήκη οποιασδήποτε εξαιρέσεως καθορίζουσας λεπτομερώς τους όρους υπό τους οποίους επιτρέπεται η εκ μέρους των κρατών μελών επίκληση και προστασία [των ουσιωδών εθνικών αμυντικών συμφερόντων τους] οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι στρατιωτικές δραστηριότητες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής αυτής της Συνθήκης.»

3. Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: αφήνει το ανωτέρω συμπέρασμα έδαφος για να μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ της υπό κρίση υπόθεσης και της υπόθεσης C-61/03;

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Οδηγία 89/618/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1989, σχετικά με την ενημέρωση του πληθυσμού για τα εφαρμοστέα μέτρα προστασίας της υγείας και την ακολουθητέα συμπεριφορά σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες (ΕΕ L 357, σ. 31).

3 — Απόφαση της 12ης Απριλίου 2005, C-61/03, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 2005, σ. I-2477).

II — Νομικό πλαίσιο

4. Το άρθρο 30 ΕΑ, που αποτελεί τμήμα του τίτλου ΙΙ, κεφάλαιο 3, ΕΑ, με τίτλο «Η προστασία της υγείας», ορίζει ότι «εντός της Κοινότητας θεσπίζονται βασικοί κανόνες για την προστασία της υγείας του πληθυσμού και των εργαζομένων από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιοντίζουσες ακτινοβολίες [...]».

5. Το άρθρο 31 ΕΑ ορίζει ότι «[...] κατόπιν διαβουλεύσεως με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο ορίζει με ειδική πλειοψηφία τους βασικούς κανόνες, προτάσει της Επιτροπής, η οποία του διαβιβάζει τις γνώμες των επιτροπών που συνέλεξε». Το άρθρο αυτό αποτέλεσε τη νομική βάση της οδηγίας 89/618, η οποία απέβλεπε «στον καθορισμό, σε κοινοτικό επίπεδο, κοινών στόχων σχετικά με τα μέτρα και τις διαδικασίες ενημέρωσης του πληθυσμού με σκοπό την ενίσχυση της επιχειρησιακής προστασίας της υγείας του σε περιπτώσεις έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες» [4].

6. Για τον σκοπό αυτό, η οδηγία προβλέπει την υποχρέωση των κρατών μελών να παρέχουν τρεις κατηγορίες ενημερώσεως: η πρώτη αφορά την ενημέρωση που πρέπει να παρέχεται στον πληθυσμό που ενδέχεται να πληγεί σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες (άρθρο 5), η δεύτερη αφορά την ενημέρωση που πρέπει να παρέχεται στον πληθυσμό που επλήγη σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες (άρθρο 6) και η τρίτη αφορά την ενημέρωση που πρέπει να παρέχεται σε πρόσωπα τα οποία ενδέχεται να συμμετέχουν στην οργάνωση της βοήθειας σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες (άρθρο 7).

7. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, το άρθρο 5 της οδηγίας 89/618 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο πληθυσμός που ενδέχεται να πληγεί σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες [5] να ενημερώνεται για τα μέτρα προστασίας της υγείας που εφαρμόζονται στην περίπτωσή του και για τη συμπεριφορά που θα πρέπει να ακολουθήσει σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες.

2. Οι παρεχόμενες πληροφορίες αφορούν τουλάχιστον τα σημεία που περιέχονται στο παράρτημα Ι.

3. Οι πληροφορίες αυτές γνωστοποιούνται στον πληθυσμό για τον οποίο γίνεται λόγος στην παράγραφο 1 χωρίς να χρειάζεται να το ζητήσει.

4 — Άρθρο 1 της οδηγίας 89/618.

5 — Η περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες ορίζεται στα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας 89/618.

4. Τα κράτη μέλη αναπροσαρμόζουν τις πληροφορίες και τις γνωστοποιούν σε τακτά χρονικά διαστήματα καθώς και όποτε επέρχονται σημαντικές αλλαγές στα περιγραφόμενα μέτρα. Οι πληροφορίες αυτές είναι διαρκώς διαθέσιμες στο κοινό.»

8. Το άρθρο 4 της οδηγίας 89/618 ορίζει ως «πληθυσμό που ενδέχεται να πληγεί σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες» «κάθε ομάδα πληθυσμού για την οποία προβλέπονται ειδικά μέτρα προστασίας, μόλις συμβεί περιστατικό έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες».

9. Το παράρτημα I της οδηγίας 89/618 ορίζει την εκ των προτέρων ενημέρωση που πρέπει να παρασχεθεί σύμφωνα με το άρθρο 5 ως εξής: 1) βασικές γνώσεις για τη ραδιενέργεια και την επίδρασή της στον άνθρωπο και στο περιβάλλον· 2) πιθανές περιπτώσεις έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες και συνέπειές τους για τον πληθυσμό και το περιβάλλον· 3) προβλεπόμενα μέτρα έκτακτης ανάγκης για την ειδοποίηση, προστασία και αρωγή του πληθυσμού σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες και 4) επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τη συμπεριφορά που θα πρέπει να ακολουθήσει ο πληθυσμός σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες.

III — Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία

10. Τον Μάιο του 2000, το πυρηνικό υποβρύχιο του βασιλικού ναυτικού «HMS Tireless» αγκυροβόλησε στον λιμένα του Γιβραλτάρ για επισκευές μετά από ένα μικρής έκτασης ατύχημα που συνέβη στον πυρηνικό του προωθητήρα ενώ βρισκόταν στη Μεσόγειο. Οι εργασίες επισκευής διήρκεσαν μέχρι τον Μάιο του 2001. Κατά τη διάρκεια του 2000, η Επιτροπή έλαβε έξι καταγγελίες σχετικές με τις εργασίες επισκευής, που την οδήγησαν να ζητήσει από την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις ενέργειες αυτές και σχετικά με την ενημέρωση του πληθυσμού όσον αφορά τα μέτρα προστασίας της υγείας που πρέπει να ληφθούν σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες.

11. Απαντώντας στο αίτημα αυτό, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δήλωσε ότι, κατά την άποψή της, η Συνθήκη ΕΚΑΕ έχει εφαρμογή μόνο σε περιπτώσεις χρησιμοποιήσεως ατομικής ενέργειας για πολιτικούς και εμπορικούς σκοπούς και όχι σε περιπτώσεις στρατιωτικής χρήσεως. Επιπλέον, ένα σχέδιο επεμβάσεως για το Γιβραλτάρ, το Gibraltar Public Safety Scheme (σχέδιο δημόσιας ασφάλειας του Γιβραλτάρ, στο εξής: GIBPUBSAFE), το οποίο παρέχει βασικές πληροφορίες και οδηγίες για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβούν το Υπουργείο Άμυνας του Ηνωμένου Βασιλείου και οι κυβερνητικές αρχές του Γιβραλτάρ σε περίπτωση ατυχήματος πυρηνικού πολεμικού σκάφους, διατίθεται ελεύθερα στη δημόσια βιβλιοθήκη του Γιβραλτάρ.

12. Εκτιμώντας ότι το GIBPUBSAFE δεν ήταν συμβατό με την οδηγία 89/618, η

Επιτροπή απηύθυνε έγγραφο οχλήσεως και στη συνέχεια αιτιολογημένη γνώμη που κατέληξε στην υπό κρίση προσφυγή.

13. Η Επιτροπή, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλική Δημοκρατία, που άσκησε παρέμβαση προς υποστήριξη του Ηνωμένου Βασιλείου, υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις. Το Ηνωμένο Βασίλειο υπέβαλε αίτημα συνεκδικάσεως της υποθέσεως με την υπόθεση C-61/03, με το σκεπτικό ότι το ζήτημα αν η Συνθήκη ΕΚΑΕ έχει εφαρμογή σε περιπτώσεις χρησιμοποιήσεως της ατομικής ενέργειας για αμυντικούς σκοπούς αποτελεί κοινό ζήτημα στις δύο υποθέσεις. Μολονότι η Επιτροπή συμφώνησε με το αίτημα αυτό, το αίτημα συνεκδικάσεως απορρίφθηκε τελικά για τον λόγο ότι οι υποθέσεις βρίσκονταν σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας. Η απόφαση επί της υποθέσεως C-61/03 εκδόθηκε στις 12 Απριλίου 2005. Όλοι οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 13ης Οκτωβρίου 2005.

IV — Επιχειρήματα των διαδίκων

A — *Η Επιτροπή*

14. Η Επιτροπή, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, στηρίζει τα επιχειρήματά της στον ισχυρισμό ότι ο τίτλος ΙΙ, κεφάλαιο 3, ΕΑ, τμήμα του οποίου αποτελεί το άρθρο 31 ΕΑ, έχει εφαρμογή σε όλες τις πηγές ιοντίζουσας ακτινοβολίας, περιλαμβανομένης της ακτινοβολίας από στρατιωτικές δραστηριότητες. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι πρόκειται περί του ιδίου ζητήματος με εκείνο που ετίθετο στην υπόθεση C-61/03 και επαναλαμβάνει ορισμένες από τις παρατηρήσεις που είχε υποβάλει στην υπόθεση εκείνη. Ειδικότερα, τονίζει ότι η Κοινότητα δεν θα μπορούσε να πραγματοποιήσει πλήρως και αποτελεσματικώς τους στόχους της Συνθήκης ΕΚΑΕ αν το πεδίο εφαρμογής των διατάξεών της για την προστασία της δημόσιας υγείας δεν κάλυπτε όλες τις πηγές ιοντίζουσας ακτινοβολίας, περιλαμβανομένης της ακτινοβολίας από στρατιωτικές δραστηριότητες [6].

15. Η Επιτροπή επισήμανε εντούτοις, με τις προφορικές παρατηρήσεις της, την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-61/03, σύμφωνα με την οποία οι δραστηριότητες του στρατιωτικού τομέα εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Παρ' όλα αυτά, προσπάθησε να διακρίνει την απόφαση αυτή από την υπό κρίση υπόθεση. Κατά την άποψή της, η υπό κρίση υπόθεση δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως εμπίπτουσα πράγματι στον «στρατιωτικό τομέα», εφόσον η ενημέρωση που πρέπει να παρασχεθεί σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/618 καλύπτει απλώς τα γενικά μέτρα προστασίας της υγείας που πρέπει να ληφθούν σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες, χωρίς να γίνεται καμία

6 — Η Επιτροπή παραπέμπει επίσης, όπως και με τις παρατηρήσεις της στην υπόθεση C-61/03, αφενός, στην απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση 70/88, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, όσον αφορά την ανάγκη εξασφαλίσεως αδιάκοπης και αποτελεσματικής προστασίας της υγείας από τους κινδύνους από ιοντίζουσες ακτινοβολίες, «ανεξαρτήτως της πηγής τους» (απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 1991, C-70/88, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1990, σ. I-4529, σκέψη 14), και, αφετέρου, στο ιστορικό πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΕ, η οποία συνήφθη την εποχή που η ατομική ενέργεια χρησιμοποιούνταν κυρίως για στρατιωτικούς σκοπούς.

αναφορά στη (στρατιωτική) πηγή της ακτινοβολίας. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η υπό κρίση υπόθεση αφορά μάλλον την πολιτική προστασία παρά την εθνική άμυνα. Με κανέναν τρόπο η παρεχόμενη στον πληθυσμό ενημέρωση δεν μπορεί να βλάψει τα στρατιωτικά συμφέροντα κράτους μέλους.

16. Στη βάση αυτή, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εκ μέρους του Ηνωμένου Βασιλείου παράλειψη της εκ των προτέρων παροχής στον πληθυσμό που ενδέχεται να πληγεί σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες στο Γιβραλτάρ συνιστά παράβαση του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/618. Συναφώς, η Επιτροπή έχει την άποψη ότι το γεγονός ότι το κοινό μπορεί να έχει πρόσβαση «κατόπιν αιτήσεως» σε ένα σχέδιο εκτάκτων κινδύνων, όπως το GIBPUBSAFE, στη δημόσια βιβλιοθήκη του Γιβραλτάρ, δεν επαρκεί: το άρθρο 5, παράγραφος 3, επιτάσσει την ενεργητική ενημέρωση του κοινού από το Ηνωμένο Βασίλειο. Περαιτέρω, ο κύριος σκοπός της οδηγίας —η προστασία του πληθυσμού που ενδέχεται να πληγεί σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες— δεν επιτυγχάνεται αποτελεσματικά αν αποκλεισθεί από το πεδίο εφαρμογής η ακτινοβολία από στρατιωτικές πηγές.

Β — *Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλική Δημοκρατία*

17. Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η έκβαση της υπό κρίση υποθέσεως απορρέει από τα όσα έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση στην υπόθεση C-61/03, σύμφωνα με την οποία η Συνθήκη ΕΚΑΕ, περιλαμβανομένου του τίτλου ΙΙ, κεφάλαιο 3, ΕΑ, δεν έχει εφαρμογή στην ακτινοβολία που προέρχεται από τη χρησιμοποίηση πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς. Συναφώς, το Ηνωμένο Βασίλειο επαναλαμβάνει τα επιχειρήματά του που είχε προβάλει στην υπόθεση εκείνη, τονίζοντας τη μη ύπαρξη στη Συνθήκη ΕΚΑΕ γενικής εξαιρέσεως ή αποκλίσεως, όπως αυτή του άρθρου 296 ΕΚ, για τα στρατιωτικά συμφέροντα κράτους μέλους. Κατά την άποψη του Ηνωμένου Βασιλείου, η διάκριση που γίνεται μεταξύ του πεδίου εφαρμογής του επίμαχου στην υπόθεση C-61/03 άρθρου 37 ΕΑ και του πεδίου εφαρμογής του επίμαχου στην παρούσα υπόθεση άρθρου 31 ΕΑ δεν είναι βάσιμη. Το Ηνωμένο Βασίλειο υπογραμμίζει ότι η οδηγία 89/618, ως παράγωγο δίκαιο, πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει το ίδιο πεδίο εφαρμογής με τον τίτλο ΙΙ, κεφάλαιο 3, ΕΑ. Υποστηρίζει ότι το GIBPUBSAFE, ως σχέδιο ασφαλείας που αφορά ειδικά τα πιθανά ατυχήματα σε πυρηνικά πολεμικά σκάφη και το οποίο έχει εκπονηθεί από το Υπουργείο Άμυνας, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των υποχρεώσεων που επιβάλλει η οδηγία 89/618.

18. Η Γαλλική Δημοκρατία, εμμένουσα στη θέση που έλαβε στην υπόθεση C-61/03 προς υποστήριξη του Ηνωμένου Βασιλείου, ισχυρίζεται ότι η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση εκείνη καλύπτει την υπό κρίση υπόθεση, όσον αφορά το ότι οι δραστηριότητες του στρατιωτικού τομέα δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ.

V — Ανάλυση

19. Όπως καθίσταται σαφές από τα ανωτέρω, στην υπό κρίση υπόθεση τίθεται το ζήτημα του πεδίου εφαρμογής της απόφασης C-61/03 και, ειδικότερα, το ερώτημα αν η απόφαση αυτή αφήνει περιθώρια επιβολής, δυνάμει της οδηγίας 89/618, υποχρεώσεως ενημερώσεως του πληθυσμού, που ενδέχεται να πληγεί σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες όσον αφορά πυρηνικό πολεμικό σκάφος, σχετικά με τα μέτρα προστασίας της υγείας που πρέπει να ληφθούν και την ακολουθητέα συμπεριφορά στην περίπτωση του έκτακτου αυτού κινδύνου. Προφανώς, η απάντηση στο ερώτημα αυτό απαιτεί, κατ' αρχάς, επισταμένη έρευνα της διατύπωσης και της συλλογιστικής της αποφάσεως.

A — *Η απόφαση στην υπόθεση C-61/03*

20. Όπως προανέφερα, στην υπόθεση αυτή, η Επιτροπή ζήτησε να αναγνωριστεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, παραλείποντας να παράσχει τα γενικά δεδομένα σχεδίου διαθέσεως ραδιενεργών καταλοίπων προερχόμενων από την αχρήστευση ενός πυρηνικού αντιδραστήρα που χρησιμοποιούνταν προηγουμένως για στρατιωτικούς σκοπούς (δηλαδή του αντιδραστήρα Jason, που βρισκόταν στο Royal Naval College του Γκρήνουιτς), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 37 ΕΑ.

21. Το Δικαστήριο, προς απόρριψη της προσφυγής της Επιτροπής, άρχισε οριοθετώντας αυτό που θεώρησε ότι αποτελεί το επίδικο ζήτημα. Μολονότι επισήμανε ότι ορισμένα από τα επιχειρήματα της Επιτροπής στηρίζονται στους ειδικούς σκοπούς της υγείας και της ασφάλειας του τίτλου II, κεφάλαιο 3, ΕΑ, τμήμα του οποίου αποτελεί το άρθρο 37 ΕΑ, το Δικαστήριο τόνισε ότι η Επιτροπή «δεν υποστήριξε συγκεκριμένα ότι οι διατάξεις του κεφαλαίου αυτού μπορούν να έχουν πεδίο εφαρμογής διαφορετικό από αυτό της Συνθήκης, συνολικά θεωρούμενης»[7]. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν σκόπιμο να καθορίσει το υπό κρίση ζήτημα ευρύτερα, αν, δηλαδή, η χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ, συνολικά θεωρούμενης[8].

22. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν υπήρχε ρητή διάταξη που να αποκλείει από το εν λόγω πεδίο εφαρμογής τις αμυντικές δραστηριότητες[9]. Παρ' όλ' αυτά, χρησιμοποιώντας τρεις κύριες κατευθυντήριες γραμμές συλλογιστικής, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι δραστηριότητες που υπάγονται στον στρατιωτικό τομέα δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ.

7 — Υπόθεση C-61/03, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, υποσημείωση 3 ανωτέρω, σκέψη 24.

8 — Όπ.π., σκέψη 25.

9 — Όπ.π., σκέψη 28.

23. Πρώτον, το Δικαστήριο εξέτασε τη σημασία του προοιμίου της Συνθήκης ΕΚΑΕ και των στόχων της, όπως αυτοί ορίζονται στα άρθρα 1 και 2 ΕΑ, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι τα συμβαλλόμενα μέρη «εκφράζουν τη βούλησή τους να τονίσουν τον μη στρατιωτικό χαρακτήρα αυτής της Συνθήκης» και ότι «οι επιδιωκόμενοι από τη Συνθήκη σκοποί είναι πρωτίστως πολιτικής και εμπορικής φύσεως» [10].

24. Δεύτερον, το Δικαστήριο ερεύνησε τη σημασία του ιστορικού πλαισίου της καταρτίσεως της Συνθήκης, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι τα στοιχεία αυτά «δεν επαρκούν για να συναχθεί με βεβαιότητα ότι οι συντάκτες της Συνθήκης είχαν την πρόθεση να περιλάβουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεών της τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις και εφαρμογές της πυρηνικής ενέργειας», καθόσον οι πληρεξούσιοι των κρατών μελών που έλαβαν μέρος στις εν λόγω διαπραγματεύσεις αποφάσισαν να αφήσουν το θέμα αυτό «εκκρεμές» [11].

25. Τρίτον, το Δικαστήριο τόνισε ότι ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΕ «απονέμουν στην Επιτροπή σημαντικές εξουσίες οι οποίες της επιτρέπουν να παρεμβαίνει ενεργά, μέσω κανονιστικής ρυθμίσεως ή γνώμης περιέχουσας ατομικές αποφάσεις, σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων οι οποίοι αφορούν τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας εντός της Κοινότητας» [12]. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε ειδικώς εδώ στις διατάξεις του τίτλου ΙΙ, κεφάλαιο 3, ΕΑ (αν και δεν παραθέτει ειδικά το άρθρο 31 ΕΑ). Επειδή η εφαρμογή αυτών των διατάξεων στις εγκαταστάσεις, στα ερευνητικά προγράμματα και στις άλλες στρατιωτικές δραστηριότητες «θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο ουσιώδη συμφέροντα της εθνικής άμυνας των κρατών μελών», η μη ύπαρξη στη Συνθήκη ΕΚΑΕ οποιασδήποτε εξαιρέσεως καθορίζουσας λεπτομερώς τους όρους υπό τους οποίους επιτρέπεται η εκ μέρους των κρατών μελών προστασία των συμφερόντων αυτών «επιτρέπει να συναχθεί ότι οι στρατιωτικές δραστηριότητες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής αυτής της Συνθήκης» [13]. Με άλλα λόγια, «η Συνθήκη δεν εφαρμόζεται επί των χρήσεων της πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς» [14].

26. Το Δικαστήριο έθεσε όρια στο γενικό αυτό συμπέρασμα με την παρατήρηση ότι τούτο «δεν μειώνει την αποφασιστική σημασία του σκοπού της προστασίας της υγείας των πληθυσμών και του περιβάλλοντος έναντι των κινδύνων από τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της χρησιμοποιήσεώς της για στρατιωτικούς σκοπούς», διότι, εφόσον η εν λόγω Συνθήκη δεν παρέχει στην Κοινότητα ένα ειδικό μέσο για την επίτευξη αυτού του σκοπού, «υπάρχει η δυνατότητα να ληφθούν κατάλληλα μέτρα βάσει των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ» [15].

10 — Όπ.π., σκέψεις 26 και 27.
11 — Όπ.π., σκέψη 29.
12 — Όπ.π., σκέψη 35.
13 — Όπ.π., σκέψη 36.
14 — Όπ.π., σκέψη 44.
15 — Όπ.π.

Β — *Μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ της αποφάσεως C-61/03 και της υπό κρίση υποθέσεως;*

27. Κατ' αρχάς, είναι αναμφισβήτητο ότι η πηγή της πυρηνικής ενέργειας στην υπό κρίση υπόθεση, δηλαδή το πυρηνικό υποβρύχιο του βασιλικού ναυτικού του Ηνωμένου Βασιλείου, είναι στρατιωτικής φύσεως. Αυτό είναι περισσότερο εμφανές από ό,τι στην περίπτωση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως C-61/03, που αφορούσαν απόρριψη των ραδιενεργών καταλοίπων που προέρχονταν από την αχρήστευση πυρηνικού αντιδραστήρα που δεν χρησιμοποιούνταν πλέον για στρατιωτικούς σκοπούς.

28. Στη συνέχεια, θα παρατηρήσω ότι, εκ πρώτης όψεως, οι διαπιστώσεις της αποφάσεως με τις οποίες αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ η χρησιμοποίηση πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς διατυπώνονται με σαφείς και κατηγορηματικούς όρους. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει το Δικαστήριο, με τη σκέψη 44 της αποφάσεως, ότι «η Συνθήκη δεν εφαρμόζεται επί των χρήσεων της πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς», είναι εκ πρώτης όψεως κατηγορηματικό και απόλυτο [16].

29. Το μόνο ζήτημα προς εξέταση εδώ είναι, κατά συνέπεια, αν οι διαπιστώσεις αυτές θα έπρεπε, βάσει μιας όχι τόσο απόλυτης ερμηνείας, να διαχωριστούν από την υπό κρίση υπόθεση. Υπάρχουν, συναφώς, δύο πιθανά επιχειρήματα.

30. Πρώτον, θα μπορούσε να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι, ενώ η υπόθεση C-61/03 αφορούσε το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 37 ΕΑ, διαφορετικές εκτιμήσεις απαιτούνται για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 31 ΕΑ (και της στηριζόμενης σε αυτό νομοθεσίας). Θα μπορούσε, π.χ., να προβληθεί το γεγονός ότι το άρθρο 31 ΕΑ δεν απονέμει πράγματι στην Επιτροπή εξουσίες οι οποίες «της επιτρέπουν να παρεμβαίνει ενεργά» σε τομείς πυρηνικής ενέργειας υπό την έννοια της σκέψεως 35 της αποφάσεως αυτής, αλλά μάλλον προβλέπει ότι η Επιτροπή μπορεί να υποβάλει στο Συμβούλιο νομοθετική πρόταση για τη θέσπιση των βασικών κανόνων.

31. Το επιχείρημα αυτό είναι, κατά τη γνώμη μου, αβάσιμο. Το ίδιο το Δικαστήριο έκρινε ότι το ζήτημα της υποθέσεως C-61/03 συνίσταται στο αν η Συνθήκη ΕΚΑΕ, ως σύνολο, έχει εφαρμογή σε περιπτώσεις χρησιμοποιήσεως της πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς [17]. Η διατύπωση της αποφάσεως επιβεβαιώνει αυτή την προσέγγιση: οι στρατιωτικές δραστηριότητες είναι εκτός, όχι απλώς του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 37 ΕΑ, αλλά «του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης [ΕΚΑΕ]» [18]. Επιπλέον, η συλλογιστική των τριών κατευθυντήριων γραμμών —που βασίζεται

16 — Μολονότι στην απόφαση χρησιμοποιούνται ελαφρώς διαφορετικές διατυπώσεις για να εκφραστεί η έννοια αυτή —«χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς» (όπ.π., σκέψη 25), «στρατιωτικές δραστηριότητες» (όπ.π., σκέψη 36)— κατά τη γνώμη μου δεν υφίσταται ουσιαστική διαφορά μεταξύ των διατυπώσεων αυτών.

17 — Όπ.π., σκέψη 25.

18 — Όπ.π., σκέψη 36.

κατ' ουσία στους σκοπούς της Συνθήκης ΕΚΑΕ και στη μη ύπαρξη στη Συνθήκη αυτή οποιασδήποτε εξαιρέσεως, ανάλογης με την εξαίρεση του άρθρου 296 ΕΚ, σχετικά με την προστασία των στρατιωτικών συμφερόντων των κρατών μελών— την οποία ανέπτυξε το Δικαστήριο για να αχθεί στο συμπέρασμα αυτό, ισχύει ομοίως και για τη Συνθήκη συνολικά και ασκεί συνεπώς επιρροή τόσο ως προς το άρθρο 31 ΕΑ όσο και ως προς το άρθρο 37 ΕΑ.

32. Δεύτερον, θα μπορούσε να προβληθεί ο ισχυρισμός, όπως τον προβάλλει η Επιτροπή στην υπό κρίση υπόθεση, ότι πρέπει να γίνει διάκριση βάσει της φύσεως της ενημερώσεως μεταξύ εκείνης που πρέπει να παρασχεθεί δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/618 και της ενημερώσεως που πρέπει να παρασχεθεί δυνάμει του άρθρου 37 ΕΑ. Ενώ το άρθρο 5, παράγραφος 3, απαιτεί να παρασχεθούν πληροφορίες γενικής μόνον φύσεως όσον αφορά τα μέτρα προστασίας της υγείας που πρέπει να ληφθούν σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες, η υποχρέωση του άρθρου 37 ΕΑ βαίνει πέραν αυτού και ευλόγως μπορεί να υποστηριχθεί ότι συνεπάγεται τον κίνδυνο της «reverse engineering» [ανάστροφης μηχανικής] που μπορεί να προκληθεί από τα δεδομένα περί απορρίψεως στρατιωτικών ραδιενεργών καταλοίπων. Αντιθέτως, ο κίνδυνος να θιγούν τα στρατιωτικά συμφέροντα των κρατών μελών από την επέκταση της υποχρεώσεως του άρθρου 5, παράγραφος 3, ώστε αυτή να καλύπτει και την πυρηνική ενέργεια που προέρχεται από στρατιωτικές πηγές, θα είναι στην πράξη μηδαμινός. Αυτό ισχύει ειδικότερα, κατά μείζονα λόγο, στην υπό κρίση υπόθεση, στην οποία το σχέδιο GIBPUBSAFE είναι, εν πάση περιπτώσει, διαθέσιμο για το κοινό στη δημόσια βιβλιοθήκη του Γιβραλτάρ.

33. Στο σημείο αυτό, θα ήθελα, κατ' αρχάς, να πω ότι συμμερίζομαι σε μεγάλο βαθμό την ουσία της λύσεως που ενστερνίζεται η Επιτροπή. Μου φαίνεται πράγματι πολύ δύσκολο να υποστηρίξω ότι τα στρατιωτικά συμφέροντα των κρατών μελών θα μπορούσαν να θιγούν από την παροχή της στοιχειώδους ενημερώσεως προς τον πληθυσμό για τον καλύτερο τρόπο προστασίας του σε περίπτωση πυρηνικού ατυχήματος ή έκτακτου κινδύνου. Όπως καθίσταται σαφές από τη διατύπωση του παραρτήματος Ι της οδηγίας 89/618, η υποχρέωση ενημερώσεως του άρθρου 5, παράγραφος 3, είναι καθαρά γενικής φύσεως, περιλαμβάνουσα τα βασικά στοιχεία για τη ραδιενέργεια και για τις επιπτώσεις της στον άνθρωπο και στο περιβάλλον, τα μέτρα έκτακτης ανάγκης που πρέπει να ληφθούν για την προειδοποίηση, την προστασία και τη βοήθεια προς τον πληθυσμό σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης από ακτινοβολίες και την κατάλληλη πληροφόρηση για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί ο πληθυσμός σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης από ακτινοβολίες.

34. Επιπλέον, η προσπάθεια που απαιτείται να καταβάλει το Ηνωμένο Βασίλειο για να εκπληρώσει στην υπό κρίση υπόθεση την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 3, είναι υποτυπώδης: όπως επιβεβαίωσε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Ηνωμένο Βασίλειο θα μπορούσε να εκπληρώσει την υποχρέωση αυτή εξασφαλίζοντας απλώς και μόνο ότι ένα αντίγραφο του σχεδίου GIBPUBSAFE ταχυδρομήθηκε στον πληθυσμό του Γιβραλτάρ που ενδέχεται να πληγεί σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες σχετιζομένου με το HMS Tireless. Περιττό να λεχθεί ότι αυτό αποτελεί αμελητέο βάρος συγκρινόμενο με τη μεγάλη σημασία της προστασίας της δημόσιας υγείας στην οποία αποβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 3 [19]. Όσον αφορά, επομένως, τα

19 — Βλ., όσον αφορά τη σημασία του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας που περιλαμβάνεται στον τίτλο ΙΙ, κεφάλαιο 3, ΕΑ, τις προτάσεις μου επί της υποθέσεως C-61/03, σημεία 67 έως 77.

πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως, η θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλικής Δημοκρατίας, που αρνούνται την ύπαρξη της υποχρεώσεως αυτής, δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

35. Παρ' όλ' αυτά, έχω τη γνώμη ότι ο νομικός συλλογισμός στον οποίο στηρίζει την επιχειρηματολογία της η Επιτροπή και ο οποίος βασίζεται στη φύση της ενημερώσεως που πρέπει να παρασχεθεί δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, είναι ανεπανόρθωτα ελαττωματικός. Είναι προφανές, όπως επισήμανε το Ηνωμένο Βασίλειο, ότι το πεδίο εφαρμογής μιας υποχρεώσεως που περιλαμβάνεται στην οδηγία 89/618 δεν μπορεί, εφόσον πρόκειται για παράγωγο δίκαιο, να είναι ευρύτερο από το πεδίο εφαρμογής της νομικής της βάσης, δηλαδή του άρθρου 31 ΕΑ. Περαιτέρω, όπως προανέφερα, η κατηγορηματική φύση της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-61/03 καθιστά σαφές ότι η Συνθήκη ΕΚΑΕ —περιλαμβανομένου του άρθρου 31 ΕΑ— δεν έχει εφαρμογή, άνευ ουδεμίας εξαιρέσεως, στην πυρηνική ακτινοβολία από στρατιωτικές πηγές[20]. Έχω τη γνώμη ότι δεν υπάρχει αποδεκτός τρόπος να διατηρηθεί η ουσία της αποφάσεως αν επιτραπεί μία παρέκκλιση για μια επί μέρους περίπτωση στην οποία δεν υφίσταται πρακτικά κανένας κίνδυνος για τα στρατιωτικά συμφέροντα των κρατών μελών από την εφαρμογή μιας υποχρεώσεως που απορρέει από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ και αφορά την ακτινοβολία από στρατιωτικές πηγές. Ειδικότερα, έχω την άποψη ότι η απόφαση του Δικαστηρίου δεν αφήνει έδαφος για οποιαδήποτε συλλογιστική «κατ' αναλογία», η οποία κατά την εκτίμηση του αν, και μέχρι ποίου βαθμού, μπορεί να έχει εφαρμογή μια απορρέουσα από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ υποχρέωση σε μια επί μέρους περίπτωση, θα σταθμίζει την πιθανή ζημία στα στρατιωτικά συμφέροντα των κρατών μελών με τα πιθανά οφέλη για την προστασία της δημόσιας υγείας.

36. Προσθέτω ακόμη ότι η εκ μέρους του Δικαστηρίου επιλογή μιας κατηγορηματικής λύσης ήταν προφανώς εσκεμμένη: αρκεί να υπενθυμίσω ότι, με τις προτάσεις μου στην εν λόγω υπόθεση, είχα υποστηρίξει την κατ' αναλογία προσέγγιση του θέματος. Περαιτέρω, η Επιτροπή είχε υποστηρίξει μια ενδιάμεση ερμηνεία του άρθρου 37 ΕΑ, βάσει της οποίας τα κράτη μέλη μπορούν, προκειμένου να προστατεύσουν τα εθνικά τους αμυντικά συμφέροντα, να αποφασίζουν τα ίδια το όριο από το οποίο οι ραδιενεργές ουσίες που προέρχονται από στρατιωτικές πηγές μπορούν να χαρακτηριστούν ως «κατάλοιπα», καθώς και το περιεχόμενο των γενικών δεδομένων που πρέπει να παρέχονται δυνάμει του άρθρου αυτού. Η προσέγγιση της Επιτροπής απορρίφθηκε ρητά από το Δικαστήριο[21].

37. Επομένως, αναπόφευκτη συνέπεια της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-61/03 είναι ότι, για όσο διάστημα η Κοινότητα δεν κάνει χρήση της νομοθετικής αρμοδιότητας που της απονέμει στον τομέα αυτό η Συνθήκη ΕΚ[22], υφίσταται ένα κενό στην προστασία της δημόσιας υγείας. Από

20 — Η μόνη ελαφρά παρέκκλιση που θεωρώ ότι εμπεριέχεται στην απόφαση του Δικαστηρίου είναι, όπως τόνισε το Ηνωμένο Βασίλειο, το γεγονός ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να αναφέρουν το συνολικό επίπεδο ραδιενέργειας της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους (βλ. άρθρα 35 ΕΑ και 36 ΕΑ) θα περιλαμβάνει αναγκαστικά, εντελώς παρεμπιπτόντως και ως μέρος των συνολικών αυτών επιπέδων, τη μέτρηση της ραδιενέργειας που προέρχεται από στρατιωτικές πηγές.

21 — Απόφαση C-61/03, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, υποσημείωση 3 ανωτέρω, σκέψεις 38 έως 42.

22 — Όπ.π., σκέψη 44.

τη διατύπωση της αποφάσεως αυτής καθίσταται σαφές ότι το Δικαστήριο αποδέχεται τη συνέπεια αυτή. Για τους λόγους αυτούς, είμαι υποχρεωμένος να προτείνω στην υπό κρίση υπόθεση την απόρριψη της προσφυγής της Επιτροπής.

VI — Πρόταση

38. Για τους προεκτεθέντες λόγους, έχω τη γνώμη ότι το Δικαστήριο πρέπει:

1) να απορρίψει την προσφυγή της Επιτροπής με την οποία ζητείται να αναγνωριστεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας του Συμβουλίου 89/618/Ευρατόμ, της 27ης Νοεμβρίου 1989, σχετικά με την ενημέρωση του πληθυσμού για τα εφαρμοστέα μέτρα προστασίας της υγείας και την ακολουθητέα συμπεριφορά σε περίπτωση έκτακτου κινδύνου από ακτινοβολίες, διότι δεν ενημέρωσε προηγουμένως τον πληθυσμό του Γιβραλτάρ για τα εφαρμοστέα μέτρα προστασίας της υγείας σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες, όσον αφορά το πυρηνικό υποβρύχιο του Βασιλικού Ναυτικού «HMS Tireless» που ελλιμενίστηκε στον λιμένα του Γιβραλτάρ·

2) να καταδικάσει την Επιτροπή να φέρει τα δικαστικά έξοδα του Ηνωμένου Βασιλείου·

3) να καταδικάσει τη Γαλλική Δημοκρατία να φέρει τα δικά της δικαστικά έξοδα.